

SUMMARY

**THE TRANSPORT SYSTEM DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF
EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES**

The relevance of the research topic is grounded by the fact that the transport industry is the key element of Ukraine's economic development and a significant source of state budget replenishment. Eurointegration processes in Ukraine lead to the intensification of international relations, trade volumes growth and, as a result, to the traffic capacity growth, that causes to the transport industry development. An important role in providing of international cargo transportation services is played by the border regions, which include the Transcarpathian region, bordering with 4 countries. The purpose of the article is to study the transport system development trends in Ukraine and the Transcarpathian region, as well as to identify ways of increasing the transit potential efficiency and the national transport competitiveness in the international transport services market.

The analysis of the state and development of the Ukraine transport system was carried out, the specific features of the Transcarpathian region transport sector were determined in the article. The study of the current state of development and functioning of the region transport system shows that it has significant opportunities and capacity reserves for servicing both domestic and international transport. The main problems faced by cargo carriers in the region in the activity process are identified. Priority directions of Eurointegration reforming of the Ukrainian transport services market are grounded. The practical significance of the study is that the development of international transport corridors and checkpoints, the improvement of road conditions and compliance with the requirements of transport safety and transport environmental friendliness, will increase the opportunities for transport services export and import at the national and regional levels.

Keywords: *transport, transport system, transport services, cargo transportation, checkpoints, international transportation.*

УДК 338.432

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

ЛИЗАНЕЦЬ А.Г., СОВА М.С.
Мукачівський державний університет

У статті здійснено аналіз, систематизацію та узагальнення теоретичного досвіду щодо визначення понять «ресурс» та «ресурсозбереження». Необхідність ресурсозбереження обґрунтована постійною наявністю проблеми обмеженості ресурсів. З огляду на розуміння сутності поняття «ресурс» виділено два аспекти розуміння ресурсозбереження. У вузькому розумінні – це діяльність, спрямована на охорону природного середовища і збереження природних ресурсів. У широкому розумінні - це наукова, виробнича, організаційна, комерційна та інші види діяльності підприємства, спрямовані на раціональне, комплексне використання й економне споживання всіх видів ресурсів – як природних, так і фінансових, матеріальних, людських, інформаційних. Акцентовано увагу на тотожності понять «ресурсозбереження» та «ресурсоефективності».

Досліджено підходи до управління ресурсозбереженням на підприємстві. Проаналізовано системний, процесний, параметричний та цільовий підходи до управління ресурсозбереженням. Визначено системний як пріоритетний підхід до управління ресурсами на рівні підприємства.

Зазначено, що результативність функціонування системи управління ресурсозбереженням може бути визначена через отримувані ефекти, під якими розуміють економічний, соціальний та екологічний результати від впровадження ресурсозберігаючих технологій чи заходів.

Визначені пріоритетні напрямки активної ресурсозберігаючої політики на підприємствах в умовах ресурсних обмежень, до яких належать підвищення рівня відповідальності та якості контролю за раціональним використанням всіх видів ресурсів; впровадження безвідходних, маловідходних, енергозберігаючих технологій, формування системи періодичного ресурсоаудиту, стимулювання розробки ресурсозберігаючих заходів. Подальші дослідження спрямовані на розробку організаційно-економічного механізму стимулювання ресурсозбереження на підприємстві.

Ключові слова: *ресурс, ресурсозбереження, ресурсоефективність, система управління ресурсозбереженням, економічний, соціальний та екологічний ефекти.*

Для успішного функціонування будь-якого підприємства вирішальне значення має наявність у його розпорядженні певної сукупності ресурсів, управляючи якими суб'єкт господарювання досягає поставлених цілей та забезпечує бажану результативність

функціонування. Ефективне використання ресурсного потенціалу підприємства значною мірою залежить від уміння і правильного підходу до управління його споживанням. При цьому підприємство необхідно сприймати як систему, а не як ряд ізольованих один від одного елементів. Таким чином, виникає необхідність у забезпеченні управління ресурсозбереженням на підприємстві на системній основі.

Об'єкти та методи дослідження. Дослідженням проблем ресурсозбереження займалися ряд зарубіжних та вітчизняних вчених. Так, теоретичні аспекти ресурсозбереження на підприємствах в умовах обмеженості ресурсів, наведені в наукових працях О.І.Апарашиної [1], Р.І. Балашова [2], А.А.Голуба [3], І.М. Сотника [8] тощо. Розробкою методів оцінки ефективності ресурсозбереження займалися Н.В. Мельник [5], С.О. Скоков [7], І.М. Сотник [9] та ін. Проте аналіз проблем управління ресурсозбереженням у науковій літературі виявляється фрагментарним. Враховуючи сучасні тенденції розвитку економіки та постійну потребу в інтенсифікації використання ресурсів при одночасному забезпеченні їх економії, дане питання залишається актуальним і потребує подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз, систематизація та узагальнення теоретичного досвіду щодо визначення понять «ресурс» та «ресурсозбереження», дослідження підходів до управління ресурсозбереженням на підприємстві, методів оцінки ефектів ресурсозбереження, а також визначення пріоритетних напрямків активної ресурсозберігаючої політики на підприємствах в умовах ресурсних обмежень.

Результати та їх обговорення. В основі господарської діяльності підприємств лежить використання різних видів ресурсів для забезпечення реалізації операційної функції – виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг.

Поняття «ресурс» походить від французького слова «ressource», що означає «засоби забезпечення потреби або дефіциту» [11]. Першочергово у цей термін закладався принцип відновлюваності природних елементів, у зв'язку з чим його ототожнювали з природними ресурсами. У цьому розумінні під ресурсами розуміють тіла й сили природи, які на даному етапі розвитку продуктивних сил суспільства можуть бути використані в якості предметів споживання або засобів виробництва, і суспільна корисність яких змінюється (прямо чи опосередковано) під впливом діяльності людини [3].

У процесі еволюції поняття «ресурс» у поглядах економістів розширилося як категорія від сукупності природних благ, що формували конкурентні переваги на макrorівні, до однієї з важливих складових забезпечення конкурентних переваг на рівні окремого підприємства.

На сучасному етапі економічного розвитку «ресурсом» вважається будь-який фізичний або віртуальний суб'єкт обмеженої доступності, що використовується для отримання певної користі (вигоди).

Ресурси, що використовуються суб'єктами господарювання в процесі виробничої (операційної) діяльності, називають чинниками виробництва. Таким чином, на мікрорівні до категорії ресурсів відносять всі чинники, що забезпечують процес операційної діяльності: природні, матеріальні, трудові, фінансові, організаційні та інформаційні.

Ресурси організації — керовані чинники виробництва, що володіють вартісними властивостями і перетворювальними можливостями, необхідні для забезпечення функціонування та розвитку підприємства з метою досягнення запланованих цілей [10].

Протягом останніх століть розвиток організацій характеризувався постійним кількісним зростанням обсягів споживання ресурсів. Зокрема, у ХХ ст. обсяги промислового виробництва зросли приблизно в 50 разів, причому в разів збільшилися обсяги енергоспоживання. Пов'язані з цим ресурсно-екологічні проблеми загострювалися нерівномірно; кількісне нарощування, затратний характер деяких технологічних видів

виробництва зумовили безпрецедентну масштабність цих негараздів. У другій половині ХХ ст. тенденція неконтрольованого споживання призвела до небезпечного витка ресурсної кризи, що позначається на умовах майже всіх видів операційної діяльності організацій в усіх країнах.

З огляду на це виникає потреба неухильно дотримуватися обмежень, які визначають продуктивність та ефективність діяльності організації, зокрема;

- 1) обмежень, зумовлених попитом (обсяг реалізації < попит споживачів);
- 2) обмежень, зумовлених ресурсами (ресурси витрачені < ресурси наявні).

Людство постійно стикається з проблемою обмеженості ресурсів, що само собою призводить до необхідності ресурсозбереження. З огляду на розуміння сутності поняття «ресурс», виділяють два аспекти розуміння ресурсозбереження.

Перший аспект заснований на понятті ресурсозбереження як процесу дбайливого ставлення до природних ресурсів. У цьому сенсі ресурсозбереження припускає будь-яку діяльність, спрямовану на охорону природного середовища і передбачає орієнтацію на консервування природних ресурсів. Це означає повну або часткову відмову від їх використання або експлуатації на такому рівні, який забезпечує 100% відновлення ресурсу протягом певного періоду часу.

Інший аспект розуміння ресурсозбереження передбачає розширення кола використовуваних ресурсів, як об'єктів для «збереження» і включення до їх складу природних, матеріальних, трудових, фінансових, організаційних та інформаційних ресурсів (а не тільки природних), які забезпечують життєдіяльність людини. При цьому змінюється саме розуміння терміну «ресурсозбереження» як похідного від «економія», «заощадження», а не просто «збереження» чи «не використання». Так, в англійській термінології для позначення поняття «економія» щодо ресурсів використовується саме термін «берегти», «зберегти» - «to save». Таким чином, другий підхід до трактування поняття ресурсозбереження пов'язаний з економією будь-яких видів ресурсів.

Вичерпність окремих видів ресурсів визначає обґрунтованість використання першого аспекту трактування поняття ресурсозбереження на основі концепції охорони (заощадження) природних ресурсів. Проте щодо суспільного виробництва більш актуальною виявляється друга концепція, яка базується на економії використання різних видів ресурсів. На практиці це підтверджується активізацією впровадження на прогресивних підприємствах політики використання маловідходних технологій, а також здійснення постійних заходів, спрямованих на зниження ресурсомісткості операційної діяльності, тобто матеріаломісткості, енергоємності, трудомісткості суспільного продукту.

Одним із понять, що використовується у науковій літературі як тотожний поняттю ресурсозбереження - це поняття ресурсоефективності. Так, у Національній концепції розвитку соціальної відповідальності бізнесу (СБВ) в Україні [6] зазначається, що важливим аспектом природоохоронної діяльності підприємств є політика, орієнтована на стале споживання ресурсів та розглядає поняття «ресурсоефективність» як поняття сталого споживання ресурсів, тобто використання ресурсів на рівні меншому або рівнозначному рівню природного відтворення. Крім того у зазначеній концепції підкреслено доцільність поєднання раціонального енергоспоживання підприємства та ресурсоефективності, що у результаті призведе до більш ефективного використання ресурсів підприємства, та, як наслідок, до виникнення та поширення більш дружніх до навколишнього середовища продукції та послуг. Підвищення ресурсоефективності підприємства означає використання меншої кількості ресурсів для виробництва того ж самого обсягу продукції чи отримання тієї ж властивості – наприклад, строку експлуатації і якості продукції або температури повітря в будівлях при наявності даної кількості матеріалів та енергії.

Ресурсозбереження – це один із важливих напрямів підвищення ефективності функціонування підприємства. У загальному розумінні це наукова, виробнича, організаційна, комерційна та інші види діяльності підприємства, спрямовані на раціональне, комплексне використання й економне споживання всіх видів ресурсів.

У сучасних ринкових умовах ресурсозбереження є важливою складовою конкурентоспроможності підприємств. Підприємство, з одного боку, впроваджує ресурсозберігаючі заходи з метою отримання конкурентних переваг на ринку товарів та послуг, а з іншого боку, стимулюється споживачами, які в умовах підвищення уваги до необхідності збереження навколишнього середовища та охорони здоров'я все більше орієнтуються на ресурсощадливі та екологічні товари.

В основі застосування ресурсозбереження лежать економічні чинники. По-перше, розширюючи межі задоволення соціально-економічних потреб у межах існуючих ринкових відносин, воно значною мірою дає змогу подолати проблему обмеженості ресурсів. По-друге, усуваючи необхідність у первинних стадіях отримання (відновлення) ресурсу, процес його економії фактично є найбільше ефективним засобом здійснення ресурсозберігаючої політики [5].

Згідно ДСТУ 3051-95 ресурсозбереження - це «діяльність (організаційна, економічна, технічна, наукова, практична, інформаційна), методи, процеси, комплекс організаційно-технічних заходів, що супроводжують всі стадії життєвого циклу об'єктів і спрямованих на раціональне використання та економне витрачання ресурсів» [4].

Сотник І. М. доповнює дане визначення, акцентуючи увагу на тому факті, що ресурсозбереження як комплекс організаційно-технічних заходів, які супроводжують усі стадії життєвого циклу об'єктів, «спрямоване на забезпечення мінімальної витрати речовини та енергії на цих стадіях у розрахунку на одиницю кінцевого продукту, виходячи з існуючого рівня розвитку техніки і технології та з найменшим, впливом на людину і природні системи» [8]. Логічним з боку науковця є звернення уваги на залежність управління ресурсозбереженням від рівня організації виробництва та застосовуваної техніки і технології.

З точки зору деяких науковців, ресурсозбереження - це процес забезпечення зростання корисних результатів при відносній стабільності матеріальних витрат. З огляду на це, основним завданням ресурсозбереження є економія матеріальних ресурсів. Економити матеріальні ресурси можна по-різному: можна їх менше витратити (для цього встановлюють норми), а можна впроваджувати нові технології [1].

Однак погоджуємось з думкою, що таке трактування поняття «ресурсозбереження» не зовсім вірне, оскільки економія ресурсів – це лише складова частина ресурсозбереження, яка означає зменшення їх споживання в процесі виробництва шляхом зменшення їх витрат на одиницю продукції або збільшення корисного виходу продукції. З іншого боку, ресурсозбереження є набагато ширшим поняттям, ніж економне управління матеріальними процесами. В сучасних умовах проблема ресурсозбереження є актуальною для всіх видів ресурсів, задіяних у процесі функціонування підприємства. Мова йде як про матеріальні, так і про фінансові, інформаційні, трудові, технічні ресурси.

Аналіз та узагальнення досвіду управління процесами ресурсозбереження на мікрорівні дає можливість виділити функціональний (процесний), системний, параметричний та цільовий підходи. Загальна характеристика даних підходів відображена у табл. 1.

Таблиця 1

Підходи до управління ресурсозбереженням на підприємстві

Підходи до управління ресурсозбереженням	Характеристика підходу
Функціональний (процесний)	Базується на визначенні функцій управління ресурсозбереженням, які реалізуються на різних рівні управління. Функції управління ресурсозбереженням реалізуються через елементи управлінського циклу: визначення мети управління ресурсозбереженням на підприємстві; планування раціонального використання ресурсів; організація управління ресурсозбереженням; мотивація, координація, оцінка, аналіз та моніторинг ресурсозбереження.
Системний	Полягає у науковому обґрунтуванні цілей, стратегій, заходів і ресурсів, які при обмежуючих умовах зовнішнього та внутрішнього середовища, мають забезпечити підприємству досягнення бажаних результатів.
Параметричний	Полягає у визначенні параметрів, за якими оцінюють стан системи управління ресурсозбереженням на підприємстві. Передбачає визначення набору параметрів, нормування їх значень, визначення фактичних значень параметрів і їх порівняння фактичних з нормативними, розрахунок інтегральних (узагальнених) показників стану управління ресурсозбереженням, вибір та прийняття рішень з управління.
Цільовий	Головною метою діяльності системи управління ресурсозбереженням є досягнення встановлених цілей найбільш раціональним (економічним) способом, ступінь виконання яких відображає ступінь ефективності.

Найбільш поширеним із зазначених підходів виявляється системний. Сутність ресурсозбереження, з позиції системного підходу, у ринкових умовах полягає насамперед у науковому обґрунтуванні цілей, стратегій, заходів і ресурсів, які при обмежуючих умовах зовнішнього та внутрішнього середовища, мають забезпечити підприємству досягнення результатів, що сприятимуть його безперервному функціонуванню та подальшому розвитку, а також раціональне використання наявних ресурсів підприємства.

Забезпечення збалансованості складної за змістом діяльності підприємства з управління ресурсозбереженням зумовлює необхідність створення відповідної системи, яка здатна вирішувати задачі, пов'язані з подоланням невизначеності шляхів і результатів ресурсозбереження.

Система управління ресурсозбереженням складається з певного комплексу підсистем, які у комплексі мають повністю охоплювати усі елементи та усі аспекти функціонування об'єкту ресурсозбереження (підприємства, підрозділу, продукту тощо). Стосовно

управління ресурсозбереженням на підприємстві необхідно враховувати безпосередньо ресурсні можливості підприємства, які стосуються усіх видів ресурсів.

Формування ефективної системи управління ресурсозбереженням на підприємстві передбачає запровадження сукупності заходів, які б забезпечували баланс між кінцевими результатами праці, зростанням продуктивності, раціональним використанням ресурсів і збільшення обсягів виробленої продукції (виконаних робіт, наданих послуг).

Результативність функціонування системи управління ресурсозбереженням може бути визначена через отримувані ефекти.

У загальному розумінні під ефектами ресурсозбереження розуміють економічний, соціальний та екологічний ефект (результат) від впровадження ресурсозберігаючих технологій чи заходів.

У сучасних умовах у контексті стимулювання підприємств до впровадження ресурсозберігаючих заходів доцільно розглядати всі ці ефекти не ізольовано, а в комплексі або синергії. Водночас їх оцінку слід здійснювати саме через призму економічної ефективності, адже перш за все основним рушійним фактором та стимулом прийняття рішень щодо впровадження ресурсозбереження на підприємстві є їх економічна доцільність, яка знаходить своє відображення у економічних показниках діяльності: наприклад, підвищенні рівня прибутковості, зменшенні собівартості продукції, збільшенні обсягу виробництва продукції при більш ефективному використанні ресурсів.

Аналіз наукових джерел засвідчує відсутність єдиного методу щодо оцінки ефектів ресурсозбереження.

Так, Сотник І. М. [9] пропонує використовувати комплексну систему соціо-еколого-економічних показників ресурсозбереження на підприємстві, яка має формуватися на засадах репрезентативності, відображення усіх проблемних аспектів діяльності підприємства, відображення за допомогою показників усіх наслідків реалізації комплексу ресурсозберігаючих заходів.

Така система враховує основні аспекти ресурсозберігаючої діяльності підприємства, що пов'язані як з його внутрішнім, так і з зовнішнім середовищем, а також забезпечує дослідження впливу ресурсозберігаючих заходів на кінцеві результати діяльності суб'єкта господарювання. Проте поряд з перевагами даний метод вимагає постійного розрахунку великої кількості показників, що значно підвищує витрати суб'єкта господарювання на проведення моніторингу ресурсозберігаючої діяльності.

Скоков С. О. [7.] пропонує власний метод оцінки еколого-економічної ефективності ресурсозбереження. У межах запропонованого ним підходу пропонується визначати показник еколого-економічної ефективності заощадження певного виду ресурсу, як відношення повного еколого-економічного ефекту заощадження даного виду ресурсу до повних витрат на реалізацію заощадження даного виду ресурсу.

Крім того Скоков С.О. наголошує, що ефективна реалізація ресурсозберігаючих проектів можлива за умов, якщо зовнішні (екстернальні) для господарюючих суб'єктів (підприємств чи територій) ефекти ресурсозбереження будуть переведені у внутрішні (інтернальні) для цих суб'єктів ефекти за допомогою адекватних економічних інструментів та пропонує диференційований підхід до формування системи економічного регулювання (стимулювання) процесів ресурсозбереження на основі зазначеного показника еколого-економічної ефективності заощадження ресурсів.

Балашова Р.І.[2] пропонує розраховувати показники ресурсоемності, ресурсозбереження для оцінки ефективності системи управління ресурсозбереженням на підприємстві.

Аналіз існуючих підходів підтверджує їх різноплановість і акцент на окремі ефекти від ресурсозберігаючих заходів.

Характерною рисою ресурсозбереження на підприємствах має стати гармонійне поєднання економічної, соціальної та екологічної складових, у результаті якого підприємство отримує синергетичний ефект, який проявлятиметься через:

- підвищення загальної економічної ефективності діяльності підприємства як наслідок більш ефективного використання ресурсів, зменшення кількості відходів операційної діяльності;
- підвищення конкурентоспроможності та стійкості підприємства;
- підвищення якості та ефективності роботи персоналу у зв'язку з покращенням умов праці, підвищення безпеки виробництва;
- зменшення негативного впливу на навколишнє середовище.

Пріоритетними напрямками в проведенні активної ресурсозберігаючої політики на підприємствах в умовах ресурсних обмежень повинні стати:

- підвищення рівня відповідальності та якості контролю за раціональним використанням всіх видів ресурсів підприємства;
- здійснення технічного та технологічного переоснащення операційної системи, яке б забезпечило орієнтацію на зниження собівартості продукту (продукції, робіт, послуг), на якому спеціалізується підприємство;
- впровадження безвідходних або маловідходних технологій, застосування повторного використання сировини, використання відходів від основної операційної діяльності;
- застосування сучасних перспективних засобів виробництва (предметів і засобів праці), які відповідають вимогам ресурсозберігаючої політики;
- удосконалення кадрової політики у напрямку стимулювання високого рівня якості та продуктивності праці, зниження відсотку браку з вини працівника;
- впровадження енергозберігаючих технологій, які б дозволили заощаджувати енергоносії як на виробничі, так і на комунальні потреби (опалення, освітлення тощо);
- формування системи періодичного ресурсоаудиту, спрямованого на діагностику раціональності витрат різних видів ресурсів за ряд періодів на даному підприємстві, а також порівняно з аналогічними підприємствами;
- стимулювання розробки та впровадження інноваційних ресурсозберігаючих проектів і заходів.

Висновки. Таким чином, формування раціональної системи управління ресурсозбереженням на підприємстві в умовах ресурсних обмежень є передумовою успішного протистояння в конкурентній боротьбі, запорукою отримання бажаних економічних результатів діяльності. Вибір та використання оптимальних ресурсозберігаючих заходів, наявність системи постійного моніторингу ресурсних витрат та визначення рівня синергії економічного, екологічного і соціального ефектів від їх впровадження виступає пріоритетною конкурентною перевагою підприємства незалежно від здійснюваного виду діяльності.

Перспективи подальших досліджень у даній сфері повинні бути спрямовані на розробку організаційного економічного механізму стимулювання ресурсозбереження на підприємстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апарашина О. І. Методологічні підходи до трактування поняття «ресурсозбереження» / О. І. Апарашина // Теоретичні та практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2011. – Т. 1. – С. 112-120.
2. Балашова Р. І. Оцінка ефективності діяльності підприємств нових форм господарювання на основі показників ресурсозбереження: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / Р. І. Балашова // НАН України, Інститут економіки промисловості. – Донецьк, 1999. - 24 с.

3. Голуб А.А. Экономика природных ресурсов: Учебное пособие для ВУЗов. / А.А. Голуб, Е.Б. Струкова. - М.: Аспект-пресс, 2001. - 319 с.
4. ДСТУ 3051-95 (ГОСТ 30166-95) Ресурсозбереження. Основні положення. Чинний від 1997.01.01. - К.: ДержстандартУкраїни, 1996. – с.15.
5. Мельник Н.В. Оцінка ефективності ресурсозбереження на рівні підприємства / Н.В. Мельник // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. – 2011. – Вип. 4 (56). – Сер.: Економіка. – С. 187-192.
6. Національна концепція розвитку соціальної відповідальності бізнесу (СВБ) в Україні [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.csr-ukraine.org/userfiles/file/Concept_Draft.pdf
7. Скоков С. О. Еколого-економічне регулювання процесів ресурсозбереження: Дис. канд. наук: 08.08.01, 2002.
8. Сотник І. М. Еколого-економічні механізми мотивації ресурсозбереження : монографія / І. М. Сотник. – Суми : ВВП «Мрія» ТОВ, 2008. – 230 с.
9. Сотник І. М. Комплексна система соціо-еколого-економічних показників моніторингу ресурсозбереження на підприємстві [Текст] / І. М. Сотник // Вісник СумДУ. Серія: Економіка. – 2007. – № 1 (85). – С. 30-39
10. Скоков С. О. Еколого-економічне регулювання процесів ресурсозбереження: Дис. канд. наук: 08.08.01, 2002.
11. Трут О.О. Операційний менеджмент: підручник / О.О.Трут. – К.: Академвидав, 2013. – 348 с.
12. Resource. Wikipedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://en.wikipedia.org/wiki/Resource>.

АННОТАЦІЯ

УПРАВЛЕНИЕ РЕСУРСОСБЕРЕЖЕНИЕМ НА ПРЕДПРИЯТИИ

В статье осуществлен анализ, систематизация и обобщение теоретического опыта по определению понятий «ресурс» и «ресурсосбережение». Необходимость ресурсосбережения обоснована постоянным наличием проблемы ограниченности ресурсов. Учитывая сущность понятия «ресурс», выделено два аспекта понимания ресурсосбережения. В узком смысле – это деятельность, направленная на охрану природной среды и сохранение природных ресурсов. В широком смысле – это научная, производственная, организационная, коммерческая и другие виды деятельности предприятия, направленные на рациональное, комплексное использование и экономное потребление всех видов ресурсов – как природных, так и финансовых, материальных, человеческих, информационных. Акцентировано внимание на тождественности понятий «ресурсосбережение» и «ресурсоэффективности».

Исследуются подходы к управлению ресурсосбережением на предприятии. Проанализированы системный, процессный, параметрический и целевой подходы к управлению ресурсосбережением. Определен системный подход как приоритетный при осуществлении управления ресурсами на уровне предприятия.

Отмечено, что результативность функционирования системы управления ресурсосбережением может быть определена через получаемые эффекты, под которыми понимают экономический, социальный и экологический результаты от внедрения ресурсосберегающих технологий или мероприятий.

Сформулированы приоритетные направления активной ресурсосберегающей политики на предприятиях в условиях ресурсных ограничений, к которым относятся повышение уровня ответственности и качества контроля над рациональным использованием всех видов ресурсов, внедрение безотходных, малоотходных, энергосберегающих технологий, формирование системы периодического ресурсаудита, стимулирование разработки ресурсосберегающих мероприятий. Дальнейшие исследования направлены на разработку организационно-экономического механизма стимулирования ресурсосбережения на предприятии.

***Ключевые слова:** ресурс, ресурсосбережения, ресурсоэффективность, система управления ресурсосбережением, экономический, социальный и экологический эффекты.*

SUMMARY

ENTERPRISE RESOURCE SAVING MANAGEMENT

The article deals with the analysis, systematization and generalization of theoretical experience in determining the concepts of «resource» and «resource savings». The need for resource savings is substantiated by the constant limited resources problem., Two aspects of resource savings understanding, based on the essence understanding of the «resource» concept, are highlighted. In the narrow sense it is the activity that is aimed at protecting the natural environment and preserving natural resources. In the broad sense, it is a scientific, industrial, organizational, commercial and other activities of the enterprise, aimed at rational, integrated use and economical consumption of all types of resources - both natural and financial, material, human, and information. The emphasis is done on the identity of the concepts of «resource savings» and «resource efficiency».

The approaches to resource saving management at the enterprise are investigated. The system, process, parametric and target approaches to resource saving management are analyzed. The system approach to enterprise resource management is identified as a priority one.

It is noted that the effectiveness of the resource-saving management system can be determined through the resulting effects, which integrate economic, social and environmental results of resource-saving technologies or measures usage.

Priority directions of active resource saving policy at enterprises in the limited resources conditions are determined. They include raising the responsibility level and quality control over the rational resources usage; introduction of non-waste, low-energy, energy-saving technologies; formation of the periodic resources audit system; stimulation of resource-saving measures development. Further research is aimed at developing of organizational and economic mechanism for stimulating resource saving at the enterprise.

Key words: resource, resource saving, resource efficiency, resource saving management system, economic, social and ecological effects.

УДК 911.3

ІМІДЖ ЯК СКЛАДОВА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

ПАПП В.В., ЛУЖАНСЬКА Т.Ю., ДЕРКАЧ В.Ю.
Мукачівський державний університет

Актуальність. Актуальність теми дослідження обумовлена комплексним підходом до оцінки іміджу туристичних підприємств з позицій конкурентоспроможності. Нині в умовах зростаючої конкуренції туристичному підприємству необхідно здійснювати постійний моніторинг позицій на ринку, вивчати сильні та слабкі сторони господарської діяльності, своєчасно пристосовуватись до змін ринкових ситуацій, що вимагає розробки об'єктивної методики оцінки його іміджевих позицій.

Мета. Метою дослідження є визначення основних підходів до оцінки іміджу туристичних підприємств як складової підвищення їх конкурентоспроможності на ринку.

Методологія. Для отримання результатів дослідження використано загальнотеоретичні та спеціальні методи економічного дослідження: історичний, аналізу та синтезу, статистико-економічний, абстрактно-логічний, прогнозно-аналітичний та інші. Інформаційною базою дослідження є монографії та наукові публікації зарубіжних і вітчизняних учених; інформація мережі Інтернет; результати власних досліджень.

Результати. У статті розглянуті питання оцінки іміджу туристичного підприємства та його складових елементів; визначено організаційні заходи, направлені на підвищення іміджу та конкурентоспроможності туристичного підприємства; оцінено основні іміджеві підходи з детальною характеристикою; проаналізовані методи дослідження конкурентних стратегій туристичного підприємства для підвищення його іміджу; обґрунтовано пропозиції щодо покращення становища туристичного підприємства на ринку.

Наукова новизна. Запропоновано заходи щодо активізації діяльності туристичного підприємства з метою просування його продукції на туристичному ринку та підвищення іміджу. Це дало змогу визначити основні складові підвищення іміджу туристичного підприємства.

Практична значимість. Надано практичні пропозиції по формуванню іміджу туристичного підприємства з позицій конкурентоспроможності. Це дозволить посилити інтеграційну оцінку потенціалу туристичного підприємства для підвищення його іміджевих позицій. Подальшого дослідження потребують питання розробки конкурентних стратегій для покращення іміджевої політики туристичних підприємств.

Ключові слова: імідж, імідж туристичного підприємства, складові іміджу туристичного підприємства, іміджеві підходи, конкурентне середовище, реальний імідж, бажаний імідж.

Визначення туризму пріоритетною галуззю економіки, загострення конкуренції на окремих сегментах внутрішнього та міжнародного ринку туристичних послуг актуалізують необхідність дослідження проблеми іміджу туристичних підприємств, як передумови підтримання стійких їх позицій в умовах конкурентного ринку. Потенціал туристичних підприємств не може реалізуватися в Україні повною мірою через несприятливе соціально-економічне та нормативно-правове середовище щодо ведення підприємницької діяльності.